

PWYLLGOR SAFONAU DYDD LLUN, 21 TACHWEDD 2022

Yn bresennol:-

Aelodau Etholedig:- Y Cynghorwyr Anne Lloyd Jones, Beth Lawton a Dewi Owen.

Aelodau Annibynnol: Mr Aled Jones, Mr Hywel Eifion Jones, Mr Dave Wareing a'r Dr Einir Young (Cadeirydd)

Aelod Pwyllgor Cymunedol: Mr Richard Parry Hughes

Hefyd yn Bresennol: Iwan Evans (Swyddog Monitro), Sion Huws (Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau) ac Eirian Roberts (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Dim i'w nodi.

2. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 11 Gorffennaf, 2022 fel rhai cywir.

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Dim i'w nodi.

4. MATERION BRYD

Ni chodwyd unrhyw faterion bryd.

5. FFORWM GENEDLAETHOL PWYLLGORAU SAFONAU

Cyflwynwyd – adroddiad y Swyddog Monitro yn gwahodd y pwyllgor i gymeradwyo'r trefniadau arfaethedig i gefnogi Fforwm Genedlaethol Pwyllgor Safonau, ac i gytuno ar y Cylch Gorchwyl drafft ar gyfer y Fforwm.

Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion a ganlyn:-

- Croesawyd y bwriad i sefydlu Fforwm Genedlaethol er mwyn cael cysondeb o ran y trefniadau ar draws Cymru.
- Mewn ymateb i gwestiwn, nododd y Swyddog Monitro fod bwriad i gynnal cyfarfod cyntaf y Fforwm ym mis Rhagfyr, petai modd cael dyddiad. O ran cynrychiolaeth o Wynedd, mae'n debyg y gofynnid i Is-gadeirydd y pwyllgor hwn fod yn bresennol y tro hwn, gan fod tymor y Cadeirydd yn dod i ben yn Rhagfyr, ond roedd hynny'n ddibynnol ar union ddyddiad y Fforwm.
- Awgrymodd y Cadeirydd, gan na fyddai'r Swyddog Monitro yn mynychu cyfarfodydd y Fforwm yn arferol, y dylai'r Cadeirydd a'r Swyddog Monitro gyfarfod yn fuan ar ôl pob cyfarfod, er mwyn i'r Cadeirydd hysbysu'r Swyddog Monitro o'r materion a godwyd, ac fel y gall y Swyddog Monitro, yn ei dro, roi adborth i'r Pwyllgor Safonau.

PENDERFYNWYD

- Cytuno ar y Cylch Gorchwyl drafft, gan gynnwys cynrychiolaeth.

2. Cymeradwyo'r trefniadau arfaethedig i gefnogi'r Fforwm Cenedlaethol.

6. DEDDF LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU) 2021: PROTOCOL DYLETSSWYDD ARWEINYDDION GRWPIAU GWLEIDYDDOL A'R PWYLLGOR SAFONAU

Cyflwynwyd – adroddiad y Swyddog Monitro yn gwahodd y pwyllgor i gymeradwyo drafft o Brotocol Dyletsswydd Arweinyddion Grwpiau Gwleidyddol a'r Pwyllgor Safonau.

Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion a ganlyn:-

- Awgrymwyd y dylid cryfhau ail bwynt bwled Camau Gweithredu'r Protocol i nodi '*Mae disgwyl* i aelodau'r grŵp fynychu cyfleoedd datblygu neu hyfforddiant perthnasol ...' yn hytrach na'u bod yn cael eu '*Annog*' i wneud hynny, fel bod dyletsswydd wedyn ar yr arweinyddion grwpiau i wneud hynny'n flaenoriaeth. Mewn ymateb, nododd y Swyddog Monitro fod hyn wedi codi yn y trafodaethau gyda'r Arweinyddion Grwpiau, ac mai'r arweiniad statudol oedd yn awgrymu 'annog'. Roedd y gweithredu yn cyfeirio at weithio gyda'r Swyddog Monitro i drefnu fod pob aelod Grŵp wedi mynychu hyfforddiant Cod Ymddygiad ar gychwyn tymor. Ni chredid bod y pŵer gorfodaeth gan yr Arweinyddion Grwpiau, ac awgrymwyd bod y cysyniad o gydweithio yn ffordd fwy ymarferol ac adeiladol o gael y maen i'r wal.
- Nodwyd y gallai fod yn fwy anodd i Arweinydd Grŵp Annibynnol gadw trefn, gan nad oes ganddynt rym plaid wleidyddol y tu cefn iddynt. Mewn ymateb, nododd y Swyddog Monitro fod hyn yn ofyn statudol bellach, ond ei fod yn gyfrwng i weithio gydag Arweinyddion i hyrwyddo safonau da, cyfleu negeseuon allweddol a datrys problemau drwy drafod, ac ynghynt, cyn iddynt ddwyschau.
- Gan gyfeirio at yr argymhelliad i gyflwyno adroddiad pellach ar weithrediad y Protocol i gyfarfod Mehefin o'r Pwyllgor Safonau, nodwyd y dymunid cael cadarnhad y bydd y 3 Arweinydd Grŵp wedi arwyddo'r Protocol erbyn hynny. Mewn ymateb, nododd y Swyddog Monitro mai'r bwriad oedd cymeradwyo'r Protocol rŵan a chael yr Arweinyddion i'w arwyddo.
- Nodwyd ei bod yn anodd i'r Pwyllgor Safonau fonitro cydymffurfiaeth Arweinyddion, gan mai 3 yn unig o aelodau'r Pwyllgor sy'n gynghorwyr, a gofynnwyd i'r Swyddog Monitro hysbysu'r Pwyllgor yn yr adroddiad ym mis Mehefin os bydd unrhyw broblemau wedi codi. Mewn ymateb, nododd y Swyddog Monitro nad oedd yn rhagweld y sefyllfa honno, ond yn sicr, petai'n gweld problem o sylwedd, bod dyletsswydd arno i adrodd i'r Pwyllgor Safonau.
- Mewn ymateb i bryder a fynegwyd gan aelod ynglŷn â dau fater yn ymwneud ag ymddygiad oedd wedi codi'n ddiweddar, eglurodd y Swyddog Monitro nad oedd y Protocol yn disodli'r trefniadau cwynion i'r Ombwdsmon a chwynion dan y drefn datrysiad lleol, a phe credid bod aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad, bod hynny'n fater i'w ddilyn drwy'r sianelau arferol.

PENDERFYNWYD

1. Cymeradwyo Protocol Dyletsswyddau Arweinyddion Grwpiau Gwleidyddol a'r Pwyllgor Safonau i'w Arwyddo gan Gadeirydd y Pwyllgor a'r Arweinyddion Grwpiau Gwleidyddol.
2. Derbyn adroddiad pellach ar weithrediad y Protocol i gyfarfod Mehefin y Pwyllgor Safonau.

7. YMGYNGHORIAD Y PWYLLGOR SAFONAU GYDA DETHOLIAD O GLERCOD CYNGHORAU TREF A CHYMUNED PARTHED Y FFRAMWAITH SAFONAU MOESEGOL

Cyflwynwyd:-

- Adroddiad gan Gadeirydd y Pwyllgor Safonau a'r Aelod Pwyllgor Cymunedol yn sgil gwneud darn o waith er mwyn deall yn well anghenion clercod cynghorau cymuned o safbwynt cefnogaeth yng nghyd-destun y fframwaith foesebol a swyddogaethau'r Pwyllgor Safonau yn benodol.
- Sylwadau'r Swyddog Monitro ar yr adroddiad.

Cloriannodd y Swyddog Monitro gasgliadau'r adroddiad yn erbyn swyddogaethau statudol y Pwyllgor mewn perthynas â chynghorau cymuned, ac yna gwahoddwyd yr Aelod Pwyllgor Cymunedol i ddweud gair ynglŷn â'i ganfyddiadau.

Nododd yr Aelod Pwyllgor Cymunedol:-

- Bod y gwaith gyda detholiad o glercod cynghorau tref a chymuned wedi amlygu bod clercod weithiau'n cael trafferth cysylltu â'r Cyngor Sir, ac y dylai'r Cyngor Sir ddarparu llinell gymorth neilltuol ar eu cyfer.
- Y byddai'n fuddiol petai Llywodraeth Cymru yn paratoi llyfryn syml ar y Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau cynghorau tref a chymuned, a bod pob aelod o bob cyngor yn derbyn copi ohono wrth arwyddo i fod yn gynghorydd.
- Bod aelodau cynghorau cymuned yn ddryslyd ynglŷn â'u grym a'u pwerau a'u perthynas â'r Cyngor Sir.

Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion a ganlyn:-

- Diolchwyd i'r Cadeirydd a'r Aelod Pwyllgor Cymunedol am eu gwaith sylweddol yn paratoi'r adroddiad, a nodwyd nad oedd y darlun yn syndod, gan fod yna gymaint o wahaniaeth rhwng cynghorau.
- Holwyd beth oedd tu cefn i'r sylw yn y Crynodeb Gweithredol bod y berthynas gyda Chyngor Gwynedd yn fwy dyrys ac angen sylw. Mewn ymateb, eglurodd y Cadeirydd fod y clercod yn gwybod i droi at y Swyddog Monitro ynglŷn â mater safonau, ond yn ei chael yn anodd gwybod at bwy i droi yn y Cyngor Sir ynglŷn â materion eraill. Er nad oedd hyn yn ymwneud â safonau'n uniongyrchol, roedd yn fater oedd wedi codi'n gyson yn ystod y trafodaethau gyda'r clercod.
- Gofynnwyd i'r Swyddog Monitro gyflwyno'r awgrym i'r Prif Weithredwr ynglŷn â sefydlu llinell gymorth neilltuol ar gyfer clercod. Mewn ymateb, nododd y Swyddog Monitro, er y byddai'n hapus i basio'r genadwri ymlaen, nad oedd yn glir beth oedd yr achos busnes y tu cefn i hynny, ac roedd o'r farn y byddai'n anodd symud y syniad yn ei flaen, yn enwedig yn y sefyllfa ariannol anodd sy'n wynebu'r Cyngor ar hyn o bryd. Nododd hefyd na chredai fod yr adroddiad yn darparu ochr arall y geiniog o ran sut mae'r Cyngor Sir yn gweithio ar hyn o bryd gyda chynghorau tref a chymuned, a'i bod yn debyg bod yna sawl cyswllt amrywiol ar draws y sir ynglŷn â hynny.
- Mewn ymateb i'r sylw y byddai'n fuddiol pe gallai Llywodraeth Cymru baratoi llyfryn ar y Cod Ymddygiad i aelodau, nododd y Swyddog Monitro fod yna ganllawiau Cod Ymddygiad penodol ar gyfer cynghorau tref a chymuned ar wefan yr Ombwdsmon. Awgrymodd aelod, er y croesawid y syniad o lyfryn, oni fyddai'n well darparu fideo hyfforddiant ar YouTube, a bod gofyn i bob cynghorydd arwyddo eu bod wedi gwyllo'r fideo. Opsiwn arall fyddai darparu hyfforddiant rhithiol i glercod fel man cychwyn. Cyfeiriodd y Cadeirydd at argymhelliad 5, oedd yn nodi bod angen adnabod yn union beth yw'r ddarpariaeth sydd ar gael gan Unllais Cymru, gan nodi ei bod yn glir o'r trafodaethau bod parch mawr ymysg y clercod i Unllais Cymru. Hefyd, gan fod yna hyfforddiant yn bodoli'n barod, prin fod angen i Uned Gyfreithiol Cyngor Gwynedd ddarparu unrhyw hyfforddiant penodol.
- Holwyd a fwriedid llunio cynllun gweithredu mewn ymateb i argymhellion yr adroddiad. Mewn ymateb, nododd y Swyddog Monitro fod yna faterion yn yr argymhellion sydd y tu allan i sgôp penodol y Pwyllgor Safonau, ac elfennau

ohonynt yn drafodaeth genedlaethol. Gan hynny, byddai angen dod yn ôl gydag adroddiad pellach yn nodi'r hyn sy'n ymarferol bosib' i'r Pwyllgor ei wneud.

- Pwysleisiwyd pwysigrwydd sicrhau ein bod yn cymryd sylw o sylwadau'r clerod yn ystod yr ymgynghoriad, a bod rhywbeth concrit yn dod allan o'r trafodaethau. Nodwyd mai'r thema gyffredinol yn dod allan o'r adroddiad oedd bod clerod yn teimlo'n ynysig, yn enwedig ar ôl Cofid, ac roedd yn bwysig eu bod yn gwybod beth sydd gan Unllais Cymru, Cyngor Gwynedd a'r Ombwdsmon i'w gynnig iddynt, heb ddyblygu unrhyw beth. O bosib' nad oedd rhwydweithiau clerod wedi ail-gychwyn i'r un graddau ers Cofid, ond yn hytrach na darparu pwynt cyswllt neu ddyblygu unrhyw beth, dylid anfon rhyw fath o gynllun gweithredu atynt yn nodi pa gamau ymarferol fydd yn digwydd yn sgil yr ymgynghoriad.
- Nodwyd y deallid bod yna bwysau ariannol ar y Cyngor, ac na ddylid codi disgwyliadau'n ormodol, ond awgrymwyd bod yna bethau bach ymarferol y gellid eu gwneud, megis gofyn i Lywodraeth Cymru ddarparu llyfryn a/neu fideo YouTube ar y Cod Ymddygiad a thynnu sylw'r clerod at y canllawiau Cod Ymddygiad ar wefan yr Ombwdsmon. Hefyd, roedd angen adnabod y clerod hynny sydd wedi cymhwyso i roi hyfforddiant ar ymddygiad, fel bod modd iddynt helpu clerod eraill.
- Nodwyd mai un o'r modelau oedd yn gweithio'n dda oedd model Partneriaeth Ogwen, lle mae 3 cyngor cymuned yn talu i'r Bartneriaeth am gymorth, ac awgrymwyd y gellid annog mentrau eraill o fewn y sir i gynnig cefnogaeth gyffelyb.

Fel ffordd ymlaen, awgrymwyd gofyn i'r Swyddog Monitro a'r Aelod Pwyllgor Cymunedol baratoi cynllun gweithredu sy'n adlewyrchu'r hyn sydd yn yr adroddiad, a bod llythyr yn cael ei anfon at glerod y cynghorau tref a chymuned yn dilyn y gwaith yn amlygu pa wybodaeth sydd ar gael iddynt.

Yn ei sylwadau cloi ar ddiwedd y drafodaeth, nododd y Swyddog Monitro:-

- Nad oedd pob cyngor cymuned a thref yn tanysgrifio i Unllais Cymru ac yn manteisio ar eu gwasanaethau, a bod angen bod yn ofalus ynglŷn â'r union ffordd mae'r corff yma yn cael ei hyrwyddo neu argymell.
- Bod angen dal sylw at gyfrifoldeb y Pwyllgor Safonau at gynghorau tref a chymuned, a hynny yn bennaf drwy ddolen gyswllt y Swyddog Monitro. Roedd angen cloriannu pwysigrwydd gwelededd y Pwyllgor Safonau yn y cynghorau yma wrth adnabod darpariaeth amgen er enghraifft o hyfforddiant.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad a gofyn i'r Swyddog Monitro a'r Aelod Pwyllgor Cymunedol baratoi cynllun gweithredu sy'n adlewyrchu'r hyn sydd yn yr adroddiad.

8. HONIADAU YN ERBYN AELODAU

Cyflwynwyd - adroddiad y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau yn cyflwyno gwybodaeth am benderfyniadau'r Ombwdsmon ar gwynion ffurfiol yn erbyn aelodau.

PENDERFYNWYD nodi'r wybodaeth.

Nododd y Cadeirydd ei bod yn camu i lawr ar ôl y cyfarfod hwn, gan bod ei thymor ar y Pwyllgor yn dod i ben ym mis Rhagfyr, a diolchodd i'r Swyddog Monitro, y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau a'r Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth am bob gymorth ar hyd y blynyddoedd.

Diolchodd yr aelodau i'r Dr Einir Young am ei holl waith dros y blynyddoedd, gan ddymuno'n dda iddi i'r dyfodol.

Yn olaf, nododd y Swyddog Monitro ei ddiolch personol i Dr Einir Young am ei gwasanaeth fel Cadeirydd difflino gan nodi iddi ddod â gweledigaeth ac arweiniad i'r rôl.

Dechreuodd y cyfarfod am 10.30 y.b. a daeth i ben am 12.00 y.h.

CADEIRYDD